

ZENEVSKA KONFERENCA IN SEDANJE SISTEM

Taka je, kakršna je gospodarstveni sistem. — Admirali so imeli glavno besedo. — Eden je hotel obdržati premoč na morju, drugi je pa zahteval enakopravnost.

Washington, D. C. — Ako je kdo pričakoval, da bo konferenca za "razoboroženje" v Zenevi drugačna, kakršna je, tedaj ne pozna pravih vzrokov za vojne in ni nikdar resno premišljeval o zgodovinskih dogodkih. Človeku, ki je pazno zasledoval razprave v Zenevi, se je zdelo, da sliši predgovore za tretjo britsko-ameriško vojno.

Oficijelni Washington je vesel, da se bliža konferenca svojemu zaključku. Zgodilo se je tako, kot je bilo pričakovati, da se zgodi, dokler je uveden v človeški družbi kapitalistični družabni red — povzročitelj vojne. Mir je mogoč le v socialistični človeški družbi, ker bodo v nji odpravljene vzroki za vojne.

Coolidgeva administracija bo lahko dejala, da se je trudila, da se doseže svetovni mir, pa ni šlo. Hotela je znižati oboroževanje na morju, da se ustvarijo pogoji za svetovni mir, a razmere so bile močnejše, kot je bila njena volja. Mornariški departament je že od začetka sumil, ko se je izvedelo, da se namerava obdržati konferenca v Zenevi, pa je zaprosil, da se njemu dovoli izdelati smernice. V britski vladi gospodari najbolj nazadnjaška torijska klica, kateri je najbolj priljubljen pesem: "Britanija gospodari nad valovi." In tako je bilo pričakovati, ko se spideta obe delegaciji, da se spoprimeta. Admirali so imeli govoriti pri obeh delegacijah. Eden je hotel za vsako ceno obdržati suverenost na morju, drugi je neizprosno zahteval enakopravnost.

Obojevalci velike mornarice so zadovoljni ne zaradi ponesrečene zenevske konference, ampak zato, ker je zdaj skoraj gotovo, da kongres dovoli v nekaj letih skoraj pol milijarde za zgradbo krizarjev. Tovarnarji, ki izdelujejo jeklene oklepne plošče tudi niso žalostni.

Nekateri ameriški listi menijo, da ne verjamejo, da so lahki krizarji namenjeni proti Ameriki. Oni pravijo, da lahki krizarji ne služijo za pomorske bitke, ampak so za napad na trgovino in potlačanje revolt. Zato Britanija pripravlja svojo floto lahkih krizarjev proti Rusiji in za slučaj vstaje na Daljnem vzhodu, ako bi se Orijent dvignil in skušal zadeti srce britskega imperija. Drugi pravijo, da Britanija vojuje trgovsko vojno proti Združenim državam, latinski Ameriki in proti Daljnemu vzhodu. Tak konkurenčni boj je že bil med Britanijo in Nemčijo in iz tega boja se je rodila zadnja svetovna vojna. Britanija ima za seboj že več takih trgovskih konkurenčnih bojev, ki so rodili kasnejše vojne. Zgodovina pripoveduje o takih bojih s Španijo, Francijo in Holandsko. Tretji pravijo, dva gospodarja na svetu ne moreta biti, dokler imamo gospodarski sistem, ki podžiga konkurenčni boj v trgovini.

In tako smo danes tam, kjer smo bili pred zenevsko konferenco in zadnjo svetovno vojno. Gospodarska nasprotstva se ni o milila, ampak položaj je tak, da se še poostre. Neki admiral prerokuje prihodnjo vojno v teku pet in dvajset let, in mesto Nemčije bodo v Versailles Združene države, kot premaga-

Sacco in Vanzetti morata umreti!

Governer Fuller je dekretiral smrt za nesrečno dvojico. Umorjena bosta z elektriko prihodnjo sredo. Fuller izjavlja, da sta Sacco in Vanzetti po njegovem mnenju kriva dvojnega umora. Opral je porotnike, državne priče in sodnika. — Generalni protestni štrajk v Argentini. Priprave za velike demonstracije v Parizu.

Boston, Mass., 3. avg. — Nicola Sacco, čevljarški delavec in Bartolomeo Vanzetti, prodajalec rib, morata umreti na električnem stolu dne 10. avgusta!

Tak je odlok governerja Fullera, ki ga je objavil nočjo. Nobene milosti ne sme biti za dva radikalna italijanska delavca!

Fuller izjavlja v dolgem poročilu, da je po dolgi in izčrpi preiskavi prišel do zaključka, da sta Sacco in Vanzetti kriva dvojnega umora in roba, izvršenega v South Braintreeju 15. aprila 1920, kakor sta bila obtožena in spoznana krivim. Dalje pravi, da sta Sacco in Vanzetti imela pravično obravnavo in da je obsodba pravična in on je noče spreminjati.

Governer v detaljih pere prosekucijo, državne priče, poroto in sodnika Thayerja. Pravi, da je sodišče imelo prav, ker je odreklo ponovno obravnavo, kajti evidenca, ki je bila predložena za doseg nove obravnave, je brez zanesljivosti in podlage.

Fuller poroča nadalje, da je njegov pomožni odbor, ki je neodvisno pretrlesal vso evidenco, prišel do istega zaključka kot on, da sta namreč Sacco in Vanzetti krivi.

Zanimivo je, kako Fuller pere sodnika radi mnogih zapriseženih izjav glede sodnikovih predodgovorov. Pravi, da sodnikove opombe "ne delajo nobene razlike na stvari." On ne vidi ničesar predsodnega napram ob-

tožencema in ne smatra, da je imela porota kakke predsodke.

Sacco in Vanzetti sta še spala, ko je bil objavljen governerjev odlok in jetničar ju ni hotel zbuditi. Njuno usodo izvesta v četrtek jutraj.

Buenos Aires, Arg., 3. avg. — Nočjo je bilo razglašeno, da stopijo delavske organizacije v Argentini v generalno protestno stavko takoj, če bo končni odlok governerja države Massachusetts neugoden za Sacco in Vanzetti.

Pariz, 3. avg. — Pariški list "Matinal" je danes prinesel z debelimi črkami sledeči napis: "Živela Ameriška legija, ako bosta Sacco in Vanzetti živele!" To znači, da prihaja vihar v Parizu za ameriške legionarje, ki imajo tukaj svojo letno konvencijo, če bosta Sacco in Vanzetti elektrokutirana.

Boston, Mass. — Vest od torika, da je Vanzetti zblaznel, ni resnična. V sredo jutraj je poročal jetničar, da se Vanzetti dobro počuti, ker je prenehal z gladovno stavko. Vsak dan od zadnje nedelje poje nekaj mallega. Razveselila ga je vest, da je njegova sestra odpotovala iz Italije v Ameriko, da ga še enkrat vidi, ako bo umrli. Prijetje ima v Bostonu 10. avgusta — na dan, ki je določen za eksekucijo.

Nasprotno pa Sacco vztraja s postom že osemnajset dni in je že tako slab na telesu in umu, da sploh ne more več vstati niti govoriti.

Prosekava o jezerski tragediji

Priče so izpovedale, da so lastniki dodali drugi krov ladice pozneje.

Chicago. — Vse kaže, da se bodo preiskave o jezerski katastrofi z dne 28. julija — pri kateri je 28 glav dece in mater utonilo — vlekle kot morska kača. Mrliškoogledna preiskava, ki je bila otvorena 29. julija, še traja. Še niso zedinili, kdo je odgovoren za nesrečo.

V tork je med izpraševanjem mnogih prič prišlo na dan, da izletniška motorna ladja "Favorite" je bila po originalnem načrtu samo enokrovnna, a kasneje so ji pridelali še drugi krov s plateno streho. Vred tega je bila ladja, odkar plove, nevarna, ker njeno ogrožje pod vodo ni bilo narejeno za dva krova, temveč samo za enega.

Lastnik in kapitan Olson vztraja dan z dnevom, da je bil edino vihar kriv nesreče. Ladja, pravi on, je bila drugače dobra in varna.

Dve osebi ubiti v eksploziji.

Vicksburg, Miss., 3. avg. — Dve osebi sta bili na mestu ubiti in dve težko ranjeni, ko je tukaj sanoi eksplodiral več naprav, v katerih je bilo olja velike množice. Škoda se ceni nad \$750,000.

Lindbergh v Chicago prihodnji teden.

Chicago. — Avijatik Lindbergh, ki je prvi preletel ocean, pride v Chicago 13. avgusta.

Slana v Kanadi.

Winnipeg, 3. avg. — Prva slana te sezone je padla sanoi tukaj, a ni bila močna dovolj, da bi poškodovala letino, le nekatere nezne vrtno pridelke je pornila.

Zadržna kolonija izsilila organizirane svoje delavce

Osem sto ljudi je že velika privlačna sila za vsakega privatnega podjetnika.

New York, N. Y. — Tam kjer ni bilo uniže, so zdaj delavci organizirani v uniji, ker United Workers Cooperative zahteva, da so delavci organizirani, ki imajo posle v njeni veliki apartmentni hiši blizu Bronx Parka. V hiši je nastanjenih 339 zadržniških družin, kar je približno osem sto ljudi. Za privatnega podjetnika pa osem sto konzumentov že nekaj pomeni, posebno za dovažalce mleka, podjetnika, ki pere perilo in druge. Stanovanjska zadruga zahteva, da so delavci organizirani, ki ohranjajo zadržne stanovalce s potrebščinami.

V njeni osemnadstropni prodajalni so trgovski pomočniki organizirani, tako so organizirani vsi uslužbeni v njeni restavraciji. Tudi učitelji v njeni šoli pripadajo učiteljski organizaciji. Ti učitelji podučujejo otroke ob času počitnic.

Zadruga ne more prisiliti vseh opodjetnikov, ki imajo opravka z njejimi zadržnimi stanovalci, da prisajajo v svojih podjetjih strokovno organizacijo. Telefonska kompanija zdaj še ni pripadala organizaciji za svoje uslužbence, ravnotako tega še ni storila Interborough Rapid Transit kompanija.

Druga zadržna kolonija je že skoraj dograjena. V nji bo prostora za 359 družin, ali približno tisoč ljudi. Apartamenti imajo po dve, tri in štiri sobe.

Kolonije so opremljene z najmodernejšimi življenjskimi udobščinami. Imajo svoje kopališče, telovadnico, igrišče za otroke itd.

Rumunji imajo dobič denarja

Zbornica je dala kraljici vdovi \$120,000 letne plače, otroške-mu kralju pa \$110,000.

Bukarešta, 3. avg. — Rumunska zbornica je včeraj sprejela novo civilno listino, katere vključuje 20 milijonov levov (\$120,000) letne apanaže kraljici vdovi Mariji, 18 milijonov petletnemu kralju Mihaelu, 17 milijonov princu Nikolaju, sedem milijonov v 300,000 princesi Heleni in štiri milijone v 300,000 svetih regentov.

Zasedanje parlamenta je bilo spet viharno. Maniu, vodja opozicije, je ponovno zahteval, da se zbornica razpusti in razpisejo nove volitve, ki morajo biti brez korupcije in nasilja. Maniu je rekel, da je 80 odstotkov volilcev proti sedanjemu režimu, niso pa mogli izreči svoje volje, ker je režimska stranka izsilila volitve svojih kandidatov s pomočjo armade in policije.

Rumunji je danes pod absolutno diktaturo premijerja Bratiana. Regentje so slabši. Govorice o vojaški revoluci v prid ekskronprincu Karolu so potihle.

Nov rekord v produkciji olja.

Chicago. — Pretekli teden je bil dosežen nov rekord v produkciji olja v Združenih državah. Dnevno je bilo pretekli teden producirano surovega olja za 40 tisoč sodov več kot prejšnje tedne. Največ ga je bilo seveda producirano v Oklahomi in Kaliforniji.

Žrtve avtov v Chicago.

Chicago, 3. avg. — Včeraj so tri osebe podlegle poškodbam, ko so jih dobile v neizgovarjavi, kar je poglajalo letošnjo kravo statistiko tukaj na 546 žrtve.

Ohijski governer predlaga novo rudarsko konferenco

Pozval je governerja Illinois in Indiane, naj mu pomagata, da pride do konca stavke. Small se je takoj odzval, da je pripravljen. Rudarska organizacija je tudi zadovoljna s tem korakom, niso pa baroni. Lastniki pravijo, da zavržejo povabilo.

Indianapolis, Ind., 3. avg. — Izvrševalni odborniki rudarske unije United Mine Workers of America so sklenili pozvati lastnični odbor na posvetovanje radi akcije ohijskega governerja, ki vabi rudarje in operatorje na novo konferenco. Predsednik Lewis je bolan in večina odbornikov je zunaj. — Governer Jackson v Indiani je odgovoril danes ohijskiemu governerju, da se strinja z njegovim predlogom, vendar pa zahteva več informacij.

Columbus, Ohio. — Donahy, governer države Ohio, je 2. t. m. brzojavno predlagal otvoritev nove rudarske medzne konference v svrhu končanja stavke oziroma izpora na centralnem polju mehkega premoga. Obenem je pozval governerja Jacksona v Indiano in governerja Smalla v Illinoisu, naj mu pomagata, da bo sprejet njegov predlog. Kakor hitro dobi odgovor od obeh governerjev, takoj povabi lastnike rovin in predstavnike rudarske unije na konferenco.

Governerjeva želja je, da se obnovi medzna konferenca, ki je bila v zadnjem marcu razbita v Miamiu. Donahy predlaga, da se konflikt poravnava na ekonomski bazi.

Kankakee, Ill. — Illinoiski governer Len Small je izjavil v tork popoldne, da je pripravljen pridružiti se governerju Ohia v sklicanju nove medzne konference rudarjev in lastnikov premogovnikov.

Springfield, Ill. — Odborniki 12. distrikta rudarske organizacije pravijo, da se povsem strinjajo z iniciativo ohijskega governerja glede sklicanja nove medzne konference, ako se bo razpravljalo o medzi z ekonomskega stališča.

Cleveland, O. — S. H. Robbins, predsednik Ohio Coal Operators Asociacije, je proti korakom governerja Donahyja. Rekel je, ko je izvedel kaj namerava Donahy: "Čas za nadaljna diskusiranja z United Mine Workers je potekel." Robbins je dal ena mignil, da organizacija lastnikov premogovnikov v Ohlu zavrne governerjevo povabilo na novo medzno konferenco.

Chicago. — Rice Miller, predsednik Illinois Coal Operators Asociacije, je dejal v tork zvečer, da Illinoiski magnatje nimajo nič proti temu, če se otvori nova konferenca.

Coolidge je izjavil, da ne bo več kandidat

Stara garda zdaj špekulira, ko ga bo kandidiral za bodočega predsednika.

Rapid City, So. Dak. — Predsednik Coolidge je 2. avgusta dal poročevalcem pismeno izjavo, ki se glasi pristo prevečeno: "Jaz nečem biti kandidat za predsednika v letu 1928."

Izjava je bila takoj telegrafirana in radioirana po vsej deželi.

Washington, D. C. — Predsednikova izjava, da noče več kandidirati, je zelo iznenadila voditelje republikanske stranke. Izjava je prišla ravno na dan, ko je preteklo štiri leta, kar Coolidge opravlja predsedniške posle. Izvoljen je bil samo enkrat, ali nekaj čez eno leto prej je kot podpredsednik nasledil predsednika Hardinga, ki je umrl.

Po vsej deželi zdaj špekulirajo starogardisti in kapitalistični interesi, kdo bi bil najboljši kandidat. Sledeči trije so omenjeni: Hoover, Dawes in Lowden.

Iz Iowe, kjer je središče rebečnih farmarjev, poročajo, da je Coolidge odklonil kandidaturu, ker se je zbal masčevanja farmarjev.

Starogardisti še niso na jasnem, če se Coolidge ne premiali. Predsednik je zapisal v izjavi: "I do not choose to run," kar pomeni, da on sam si ne izbira kandidature, toda če ga konvencija izbere in takorekoč "draftira," se bo moral podati.

Berlin, 3. avg. — Nemški listi komentirajo vest, da Coolidge ne bo več kandidiral z atricucijo, da ga je politično ubil fasko pomorskega razoroževanja v Zenevi. Konferenco za nakladno omejitev bojnih ladij je sklenil Coolidge in zdaj, ko je konferenca zajadrala na kletci, je ameriški predsednik tako poparjen, da ne mara več kandidirati.

NAKOČITE SI KNJIGO "AMERISKI SLOVENC!"

KAKO ZAPRAVLJAJO DENAR PO NEPOTREBNEM

Sto tisoč dolarjev je bilo vrženih v vodo za pripravljanje stavkokazev. — Med njimi so bili desperatni karakterji.

New York, N. Y. — Interborough Rapid Transit kompanija je v naglici zbrala 1,800 stavkokazev, ki so imeli nalogo, da zlomijo stavko cestnoželezniških uslužbencev. Vozila jih je iz vseh krajev, kjer je našla desperatne karakterje, ki so bili pripravljeni in pri volji opravljati stavkokaško delo. Prišli so iz Chicaga, Pittsburga, Clevelanda in iz raznih mest Nove Anglije. Med njimi so bili ljudje, ki so se udajali uživanju narkotičnih strupov, pijanci, ljudje iz človeških nižin. Vsa časa, ko so bili pripravljeni v raznih remizah, da prično stavkokaziti, so jih morali skrbno čuvati, kajti bati se je bilo, da se eden ali drugi nasrka opija, kokaina ali katerega drugega narkotičnega strupa.

Šest tednov časa je treba, da se motornik nauči pravilno voziti, za ogibalske čuvanje in signalnike pa do deset tednov. Kompanija je pa ljudi zbornala skupaj dan prej, preden so imeli pričeti s stavkokaškim delom.

Kompanija je morala te ljudi nasiliti in skrbeti za njih prenočišče. Zanje je izdala sto tisoč dolarjev, ki so seveda bili vrženi v vodo.

Ko je bilo jasno, da ne bo stavke, je kompanija te ljudi odločila. Nekateri teh "junakov" so prejeli plačilo za kritje stroškov od sedem do deset dolarjev na dan. Ako bi bile ulične in podulčne železnice lastnina newyorške občine, bi teh izdatkov ne bilo, ker mestna občina bi ne postopala diktatorsko s cestnoželezniškimi uslužbenci.

Je pač velika razlika, kdo obratuje ulične železnice: občina ali privatni interesi.

Podružnica električnega trasta ponovila pakt

Cene za električno silo pa ni znižala, dandavno je bil vložen protest.

Washington, D. C. — Alabama Power kompanija, podružnica trasta za proizvajanje in odajanje električne sile je zopet ponovila najemniško pogodbo za Muscle Shoals. Vojni departament ni zahteval, da mora družba znižati ceno za električno silo, dandavno se je delegacija iz industrijskega distrikta Muscle Shoals pritožila v Washington, da Alabama Power kompanija računi desetkrat več za električno silo, kot jo ona plačuje.

Ljudstvo v distriktu Muscle Shoals želi kupovati električno silo direktno od vlade. Pritožba tega ljudstva pokazuje, kako privatni interesi delajo dobiček z električno silo, ki jo kupujejo po nizki ceni od vlade.

\$150,000 za zabavo Ameriške legije v Parizu.

Pariz, 3. avg. — Ministrstvo zunanjih zadev je včeraj prejelo 3,760,000 frankov (približno \$150,000), ki se jih bo porabilo za zabavo Ameriške legije, ki bo prihodnji mesec obdržala v tem mestu svojo konvencijo.

Ustavitev ženskega dela v indijskih rovih.

Simla, Indija, 3. avg. — Indijska vlada je sklenila, da preprovo žensko delo v premogovnikih in solnih jamah v Bengali Dhar Orsi in Punjabu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov na vse, kar ima piti s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju n. pr. (July 31-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MILJARDE SE ZDRUŽUJEJO POD ENIM VODSTVOM.

Tak je razvoj kapitalizma.

Kakor strela z jasne neba je presenetila vest denarne menjalke, posojilce, bankirke, borzne špekulante in druge, ki so le orodje za osredotočenje bogastva v rokah peščice ljudi, da se snuje mogočen trust, ki bo razpolagal z več kot štiri milijardami dolarjev.

"Skupni interesi" so dali ime temu novemu detetu kapitalizma, ki je boječe in tipajoče zagledalo luč tega sveta. Vest o snovanju tega trusta je bila skromna, kakor so skromni vselej denarni mogotci, kadar napovedujejo novo fazo kapitalističnega razvoja. Paziti je treba, kaj poreče zvezna meddržavna komisija, ako ona ne odloči, da je rojstvo tega novorojenega deteta kapitalizma kršilo protitrustovske postave, je bilo čitati med vrsticami skrbno spisane vesti. Bilo je previdno tipanje, kakšen bo odmev javnosti na sporočilo, da se snuje trust s takim kapitalom, da se bo ljudem zavrtilo v glavi, ko bodo brali številke o ogromnem kapitalu, ki se osredotočuje.

Ljudje, katerim je zakon, ki učinkuje v današnjem gospodarskem sistemu, znan, se niso nič čudili, temveč so bili pripravljeni na to vest, o kateri so vedeli, da mora prejšnjemu presenetiti javnost. Marks je ta dogodek napovedal pred več kot pol stoletja. Njemu so rekli, da je sanjač; tisti, ki so ga razumeli, pa ga niso hoteli razumeti, so pa dejali, da je kriv prerok.

Ali ta združitev, ki so jo napovedali o osredotočenju kapitala, ni še nič v primeri z osredotočitvijo kapitala, ki se izvrši v bodočnosti. Zdaj se združijo samo štiri milijarde, prihodnjič se jih združi mogoče deset, petnajst, dvajset, mogoče še več. Kdo naj pove natančne številke, ki so odvisne od spopolnjenosti blagovne produkcije in distribucije v kapitalistični človeški družbi. Ta združitev pride, kot prihaja sedanja štirih milijard dolarjev kapitala, preden kapitalizem doseže višek svojega razvoja.

Kakor se je kapitalizem razvijal še pred petnajstimi leti počasi, posebno v Evropi, toliko hitreje se vrši njegov razvoj v današnjih dneh. Za počasni razvoj kapitalizma v Evropi odpade precej odgovornosti, na dejstvo, da je še preveč zvezan s fevdalnimi tradicijami. Velika Britanija, ki so jo površni opazovalci hvalili kot trdnjavo demokracije, je ravno tako trdno še zvezana s fevdalnimi tradicijami, kot je bila Nemčija pred izbruhom svetovne vojne. Meščanski frak je v Veliki Britaniji prišel do velikih časti, a še večjo čast pa uživata dokolenske lordske hlače in hermelinov plašč. Denarna mošnja je v Veliki Britaniji sicer močna, a še močnejše je lordstvo, ta preostanek iz fevdne dobe. Zdaj delata še roko v roki, kar je dokaz sedanja torijska vlada, ki je predstavnica lordstva in velike denarne mošnje v Veliki Britaniji.

Ko pride prihodnji vihar čez človeško družbo, takrat pade še lordstvo, kot je padel kajzerizem v Nemčiji in tedaj si bodeta v Veliki Britaniji stala sama nasproti šele denarna mošnja in delavstvo.

Padeč lordstva v Veliki Britaniji šele odpre pot hitremu razvoju kapitalizma po vsej Evropi, obenem se bo pa pripravil teren po vsem svetu za zadnjo bitko med kapitalom in delom. Kakšen bo ta končni boj, ne more nihče povedati, ker nihče ne more prerokovati, kakšne bodo razmere v človeški družbi danes petdeset ali pa sto let naprej. Mogoče bo popolnoma nekrav, ker se bo vršil v parlamentih in s katedrov univerz in učilišč, kjer bodo zmagovali argumenti zdrave človeške pameti. Kdo ve?

Pot do tega cilja je še dolga in polna trpljenja in človeška družba se bo mogoče še večkrat zvijala v krčih, v kakeršnih se je ob času svetovne vojne in prva leta po nji.

Kapitalizem bo pa šel neomajno svojo pot razvoja, nihče ga ne bo ustavil, kakor ne bo nihče mogel preprečiti razvoja tega ogromnega trusta, ki je ravno zdaj pred

nam, dokler kapitalizem ne doseže viška svojega razvoja. Na potu tega razvoja se lahko ustavi le za trenotek, da potem gre skokoma mesto korakoma naprej.

SLIKE IZ NASELJIN

Po 20-letnici društva št. 62. S. N. P. J.

Calumet, Mich. — V nedeljo dne 17. julija smo se zbrali člani društva št. 62 in naša bratška društva št. 128 in št. 390 v parku "West Tamarack". Kljub temu, da je prejšnji dan celi dan in tudi zvečer do zgodaj v nedeljo zjutraj padal dež, kakor da lije voda iz škafa, smo imeli lepo vreme v nedeljo popoldne.

Društva so se zbrala ob določenem času, kakor tudi veliko število drugih rojakov in prijateljev iz naše okolice. Smelo trdim, da nas je bilo vseh navzočih čez tisoč.

Ob določenem času je brat Geo. B. Spehar, predsednik društva, stopil pred občinstvo ter v kratkem govoru pozdravil navzoče in se zahvalil za tako obilno udeležbo. V svojem govoru je vzpodbujal navzoče, kateri še niso člani S. N. P. J., naj se isti pridružijo.

Zatem je brat predsednik predstavil brata Paula Shaltza. On je v kratkem govoru o črtal zgodovino društva od ustanovitve do danes. Spomnil se je ustanovitelj tega društva, od katerih ni niti enega danes navzočega med nami. Preselili so se v druge kraje širom Združenih držav, z namenom, da si izboljšajo svoj položaj. Ko bi oni bili danes med nami, bi videli na lastne oči veliko razliko. Yes, časi se spreminjajo. Dvajset let nazaj, ko se je to društvo ustanovilo, so bili njega ustanovitelji od nasprotnikov zaničevani in opsovani z raznimi nelepimi primki. Toda ustanovitelji društva so bili moške na pravem mestu. Vztrajali so in odbijali vse napade. Danes ima društvo priznanje celo od nasprotnih strani, da je prvo med prvimi društvi v Calumetu, ter danes koraka v drugo stotino svojih članov.

Tretji govornik je bil predstavil brat Jos. Dragman, predsednik društva št. 390. On je v kratkih besedah čestital društvu na slavnosti, katero obhaja. Rekel je: To društvo je bilo prvo v Calumetu, ki je bilo ustanovljeno na narodni podlagi, ono je oralo ledino na narodnem polju v Calumetu. Čast mu in naj živi še mnogo let!

Zatem je bila predstavljena članica mladinskega oddelka, desetletna Rose Shaltz, drčica v roki šopek svežih cvetic "belo modro rudeče" barve in deklarirala "Dvajsetletnico" v angleškem jeziku, naker je izročila šopek v imenu društva gl. govorniku bratu M. J. Turku.

Ker je bila velika množica ljudstva in oni, ki so bili bolj v ozadju je gotovo, da niso mogli vsega besedila dovolj razumeti, naj bo vsebina tukaj priobčena, ki se glasi:

1907 A Score of Years 1927. Our twentieth milestone Brief though it may seem, Rounds out a score of years And finds our lodge supreme.

In membership and prestige, This order has progressed; And in fraternal brotherhood By far it is the best.

We do our best to ease distress When'er misfortune falls; And for this reason we advance And peace reigns in our halls.

The guiding hand, a man of worth Of sterling virtue true: I now present our president, This token, from us to you.

Zatem je nastopil glavni govornik brat M. J. Turk, bivši gl. tajnik S. N. P. J., zahvalil se je za izkazane mu časti, ter obenem naznanil, da je brat gl. predsednik Vinc. Cainkar zadržan, da mu je bilo nemogoče priti na slavnost, ter da on zastopa gl. predsednika.

Brat Turk, kot rojen Calumetan, je v nad pol ure dolgem govoru razložil začetek S. N. P. J. in kako se je ustanovila. Raz-

ložil nam je marsikaj zanimivega ter upam, da njegove besede ne bodo brez uspeha. Njegove besede bodo našle lep odmev ter bodo ostale pri vseh nas, ki smo slišali njegov govor, v lepemu spominu.

Z tem je bil program dvajsetletne slavnosti končan. Edina točka programa, ki se ni mogla izvršiti, kot so nekateri želeli, je bila vlečenje vrvi med stranko Red Jacket in ono potmano pod imenom "Kentucky". Stranka "Kentucky" je izgubila svojega poslovođa, odkar se je brat P. Pahiš priselil k nam v mesto Red Jacket. Mr. Hrabec je poskušal z vso energijo organizirati novi team, kateri naj bi bil več kot kos svoji nalogi. Ampak ni mu se posrečilo, ker je bil preveč "busy" tam v senci pri štiriglati mizi. Končno je pa bil primoran za v bodoče prevzeti delo poslovođe za "Kentucky", brat Matija Brulic. On se je izrazil, da bo zbral take orjake v svoj team, kot je on sam in da ni nobenega dvoma, da ne bi oni prihodnjič potegnili, ako bo treba tudi celo mesto Red Jacket. All right, Matija! Le pripravi se dobro, kajti moji "orjaki", kot sem že zadnjič omenil, so pripravljeni na vas.

V imenu društva št. 62., se lepo zahvalim govorniku M. J. Turku, in vsem drugim, ki so pomagali na en ali drugi način, da se je naša dvajsetletna slavnost tako lepo in v vsakem oziru uspešno obnesla.

Hvala lepa vsem onim članom našega društva, ki so mi šli na roko, da sem z malim trudom pridobil čez dvajset novih članov v mladinski oddelki.

Hvala lepa bratskim društvom št. 390 in št. 128 za obilno udeležbo, kakor tudi našim sobratom, ki so nas obiskali na dan slavnosti iz South Ranga, Mich.

Posebna hvala gre pripravljalnemu odboru, ki je vse potrebno preskrbel. Člani tega odbora se niso ustrašili truda in ne izgube časa in vseh so naredili "gratis" v prid društva in S. N. P. J. Hvala jim! — Paul Shaltz.

Samostojnost občina po železnem okrožju je v nevarnosti.

Hibbing, Minn. — Delavci in posestniki iz železnega okrožja Minnesote, ali ne vidite, kaj delajo jeklarke družbe z vami, da hočejo uničiti vsa mesta ali privatne naselbine, kolikor jih je na železnem okrožju v Minnesoti. To se bo zgodilo, kakor znamenja kažejo, sedaj, če boste kar mlo gledali, kaj jeklarke družbe počenajo!

Poglejmo si železno okrožje pred nekaj leti, kako so vsa mesta ali boljše rešeno, privatne naselbine, lepo cvetele in se razvijale. To je bila privlačna slika za naseljence, pa bodisi rudarje, spekulantke z živil, z zemljišč in z dušami. Sedaj pa, ko so se mesta razvila, kaj prijazno in zadoščno za to industrijo, kolikor jo je tukaj, posebno še sedaj, ko so odvisni delavcem delo parne lopate, se pa delavci begajo, kdo bo dobil delo. Če dobi delo napreden delavec, oziroma če je tako napreden, da ne hodi v cerkev in k svetim mašam, spovedi itd., ga zadržijo cerkvenjaki, pa naj spadata v katoliško ali kako drugo vero, svojim župnikom ali verakim voditeljem, in verakim voditeljem so pa dokaj prijazni s jeklarskimi družbami, ker so jim te postavile za voditelje vernikov železnega okrožja, da držijo delavce pohlevne za jeklarske družbe in za svoje interese. Sedaj, ko so začela mesta pakati, pa vse toči: Delavci veraki in neveraki in tudi pobožni in patriotični trgovci tožijo, a ne tako "božji namestniki" in tudi ne jeklarske družbe. Da "božji namestniki" ne tožijo, je razvidno iz naslednjega: Neki dan sem hodil po cesti, ko sem šel za delom. Proti meni pridrvi avto, katelega je šofer podil z vso brzino. V avtu so bili trije "božji namestniki", ki so se pomali po ovrnatih in tri ženske, ki so bili menda tudi "božje namestnice" in se držali okoli vratu

drug drugega. Pa kaj to mene briga, ljudje naj se vozijo in objemljejo, kolikor hočejo, ampak misli sem si sam pri sebi, kdor zna, pa zna; oni, ki imajo zapete ovratnike od zadaj, se vozijo v avtu s tako brzino in poleg imajo svoje ljubice, a vem da se jim nikamor ne mudi, a meni se pa mudi zato, da dobim delo. Moram pa hoditi, zakaj moj avto ni še izdelan v Fordovih delavnicah.

Kakor že omenjeno, so pred leti mesta cvetela zato, ker ni bilo še parnih lopat in mesto parnih lopat so kopali železno rudo delavci. Delavci so imeli delo in ga tudi lahko dobili in ko so delali, so tudi zaslužili in naredili svoje domove in jih polagoma izplačevali zdaj, ko so domove izplačali, mesto da bi bila njih vrednost večja, je pa manjša. Kakor mesta pešajo, tako se vrednost delavskih domov znižuje a delavci so se postarali. Veljava posestev se tudi znižuje. Jeklarske družbe ne marajo posestnikov več za delo, zakaj toliko ljudi kolikor jih kompanije potrebujejo, imajo še mladih preveč in stari so pa izčrpani. Če govorim s starimi ljudmi, ališ od njih popolnoma obupne besede, mladi, na je pa taka, da po večini neče skrbeti za svoje stare očete in matere.

Jeklarske družbe postavljajo okoli svojih rudnikov takozvane družbine hiše in delavci, ki stanejo v tistih, imajo stalno delo in tudi znižano stanarino; a ni treba misliti, da bi dobil v tistih družbinah hišah stanovanje napreden delavec, zakaj družbe hočejo tako, da v tistih hišah stanujejo nezavedni delavci, da so družbam pohlevni in ubogljivi, da delajo za plačo tako, kakoršne družbe hočejo, in kadar so volitve, da tudi glasujejo tako, kakor družbe hočejo. Takih hiš je čedalje več na železnem okrožju Minnesote in kadar jih bo toliko, da bo živelo čez polovico ljudi v družbinah hišah, kakor v mestih, potem so mesta uničena, zakaj družbe že sedaj zmagajo pri občinskih in okrajnih volitvah, potem bodo pa še bolj. Že sedaj znižujejo davke občinam, ki bi ga občine morale po vsej pravici dobiti od izkopane železne rude, potem ga bodo pa popolnoma odvzeli od občin in občine bodo morale naloziti davke na že tako opešana posestva. Če se ne bodo delavci tukaj na železnem okrožju poslužili boljših metod pri volitvah in glasovali za kandidate, ki so postavljani od delavskih organizacij, se bo vse to zgodilo. Če pa niste še organizirani politično, se organizirajte takoj in izvolite take moše v postavodajo in druge javne urade, da bodo delali za splošno ljudstvo, ne pa samo za korporacije. Ne ubogajte "božjih namestnikov" in drugih provokatorjev pri volitvah, delajte in volite tako, kakor je za vas dobro in koristno.

Kakor mi je znano, je pri decembrskih občinskih volitvah v Chisholmu zmagala jeklarska družba na celi črti in precej delavcev, ki so ji lojalni, vzela iz rudnikov in jih vpelila pri javnem mestnem delu in odalovila take, ki ji niso lojalni, oziroma so javno nastopili pri volitvah proti nji. Za omenjeno zmagalo si je jeklarska družba zagotovila za par let zastopstvo, ali pa morebiti celo administracijo v chisholmskem občinskem zastopstvu. Tako družbe hočejo vladati in menda bodo vladale, dokler bodo hotele po celem železnem okrožju in St. Louis okraju, ter imele moč, da ob svojem času naša mesta popolnoma uničijo. — Volitec.

POZIV.

Pittsburgh, Pa. — Pozivljam Slovence širom Amerike, da nasamajo, če kdo ve, kje se nahaja Anton Horvat, ki je dne 4. julija brez vsakega sledu izginil. Kjer je bil na stanovanju, je vse pustil, tako oblike kakor tudi bančno knjižico. On je član jednote ter je bil zelo aktiven pri društvu in ni nikdar zamudil niti ene seje. Ako je še med živimi, naj se sam javi društvu, da je postal član. Morda je naseljen na je tisti svetovni trg roba. Pri društvu je bil zavarovan za \$600 posmrtnine in \$2 bolnišni podpore. — Joseph Horvath, tajnik društva št. 118.

Agitirajte za "Prosveto"!

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Saj se vrši preiskava!

Dne 28. julija se je na Michiganem jezeru, eno miljo od čikaškega mesta, ponovila v minijaturi katastrofa, ki je pred dvajsetimi leti (tudi meseca julija) potrla čez 800 ljudi, ko se je preuknil izletniški parnik "Eastland" v čikaški reki. Zdaj se je preuknila motorna ladja, ki prevaža ljudi po jezeru za kratak čas in 30 oseb je v petih minutah zamažalo za večno.

Ko so dolge vrste mrlčev še ležale po mrtvaščah in dvornah pred dvajsetimi leti, so bile otvorene mnoge in svečane preiskave. In zdaj, ko se ni bilo pokopanih 20 mrlčev in 10 večjih mrlčev, so spet bile preiskave.

Takrat kakor zdaj, in zdaj kakor takrat, so mošje zasedli mehke stole okoli dolgih miz in resnih lic ter mrkih pogledov izpraševali, kako in zakaj. Govorili so šepetaje — kot se spodobilo, ko se leže mrlči naokrog — in kot narekuje konvencionalna pijačeta do mrtvih.

Kako in zakaj? Vrstile so se preiskave za preiskavo, vse so preiskali, vse so izprašali in vse so si ogledali, da dosegajo krivdo za smrt 800 izletnikov — potem so pa zaključili preiskave. Ljudje so gledali in gledali.

Androlin:

Moje letovanje po jugu

7. Ko sem se povrnil s poučnega letovanja, sem se kakor običajno iznova do ušes zaljublil. (Enaka nesreča je brیکone doletela tudi mojega dobrega prijatelja Toneta Kljuna.) Kako je to prišlo, sam ne vem; mogoče sem se na jugu navzel tiste preklicane avre ali pa sem se na kak drugačen način udeležil. Vendar pa to ni glavno, ker prenehati bi moral s opisovanjem mojega letovanja, če bi začel čitateljem razkladati o svoji goreči ljubezni. Zaljubljenost sem omenil samo zato, da bodo čitatelji vedeli, v kaki zadregi sem, ko bi moral pripovedovati ljubici o palmah in luninem svitu, o belem pesku in o šumečih valovih ter drugih takih romantičnih rečeh, pa nimam drugega kakor pripovedovati o prozaičnih lujzijanakah Benetkah.

Ali navsezadnje so tudi lujzijanske Benetke zanimive, če jih človek pogleda skozi rožna očala, ki so včasih manj lažnjiva kakor priprosto oko. Opazovalec pa mora kajpada biti demokratičen demokrat (kakoršen sem jaz pa moj dobri prijatelj).

Čim je vlak odpeljal iz Benetk in sva dobila cigarete, se s prijateljem oddahnila. Na vožnji po lagunah ob Mehikem zalivu skozi Lujzijano in državo Mississippi sva videla še veliko takih Benetk in ravno toliko nazaj grede. Ko sva se v Gulfportu najedla "sandvičev" in fig, sva bila na dnu svojega letovanja, kajti oba sva poskakala med ribe in rake v Mehikski zalivi.

POLICIJSKI NAČELNIK ZAHTEVA ARETACIJO ZLOČINCEV.

Pravi, da je sto kriminalcev znanih policiji, kajti njih rekord so zabeleženi na policijskih postajah.

Chicago, 3. avg. — Čikaški policijski načelnik Hughes je večer predložil komisiji, ki ima opraviti z zločini, da se mu da pravica, da izreče ali pa aretira vse zločince, ki so dosedaj dobro znani čikaški policiji, a so še vedno na prostem. Sto takih karakterjev je zabeleženih, ki so se v preteklosti udeležili osebnih napadov, veliko teh je šeparjev in roparjev.

Načelnik Hughes trdi tudi, da so vsi ti superkriminalci dobro organizirani denarno in profesionalno, kar si vedno nakradajo veliko denarja, s katerim podkupijo advokate, ki pride do obravnave pred sodiščo. Uradno naj bi mesto Chicago

Dvajset let je preteklo, ljudje so se pozabili, razen onih, ki so imeli mrlče v hiši — in še danes ni nihče kriv. Nihče ni bil prijet, nihče kaznovan. "Eastland" še danes prevaža ljudi pod drugim imenom — in vse je v redu.

Kako in zakaj? — se svet upravlja med šepetom in z resnimi pogledi, kakor da molijo rožni venec, ko se je druga ladja preuknila na jezeru in iztrešila drugi tovor mater in dece v vodo.

Preiskave bodo tekile in tekile toliko časa, da bo vse pozabljeno. In ladje bodo nosile ljudi po vodi dan za dnem na isti zakrni in najcenejši način, dokler se spet katera ne prekuče in "izdumpa" nov človeški tovor na dno jezera ali reke. Pa bodo spet preiskave, mrke in slovesne, druga za drugo in slovesen zaključek se bo glasil, kakor se je dolej: "Katastrofe ne bi bilo, če ne bi bilo jezera tukaj... Jezero je krivo, reka je kriva, mi pa ne moremo pomagati, ako je jezero tukaj..."

To se bo ponavljalo toliko časa, dokler bo eksistiral gnili sistem, ki ima nad glavnim vodom svojega svetlišča zlat napis: "Profit je prvi, denar je prvi, zlat je prvo in potem pride na vrsto ti, ničvreden človek!"

liv. Najhujšega ni bilo, ker s prijateljem oba rajša jeva ribe in rake kakor pa da bi dopustila, da bi ribe in raki naju pojedli.

Gulfport je pravzaprav zamorsko mesto, ampak oblasti, ki vsikdar prav store, so ukrenile tako, da je voda v Gulfportu samo za belopoltno elito, med katero, hvala bogu, spadava tudi s mojim dobrim prijateljem Kljunom. Ali če bi se taka elita kopala v čikaškem Jacksonovem kopališču, bi nikakor ne bila z njo zadovoljna: v vodi se je valjalo par prenapeto debelih dam, nekaj — po pravici rečeno — slabših polovic in preveč kričavih otrok. O kaki "bathing beauty" vsaj za najine oči ni bilo ne duha ne sluha. Zakaj pa nama bo voda, če teh ni. Pametni ljudje se hodijo kopat samo zaradi "bathing beauties" in ker sva s prijateljem Kljunom pametna, sva kmalu krenila iz dna najinega letovanja.

Upam, da me bo nezadostnost kopališča v Mehiksem zalivu pred prijatelji oprostila, da sem se takoj po povratku zaljublil.

O sanjavi blebi luni, katero operajo pesniki, ne morem pripovedovati ne ljubici ne čitateljem, ker je bil samo še zadnji krajec, ko sem letoval. Glede palm pa je stvar taka, da je meni veliko ljubši illinojski hrast kakor okorne palme, pod katerimi človek ne dobi primerne senče in kadar bi najbolj potreboval tudi listja ne, kakoršnega nudi mogočni hrast.

Starka z avtom iz Colorada v Chicago.

Chicago. — Snoči je v avtu dospela sem na obisk k svoji hčeri mrs. Hamilton, ki je stara že 91 let, iz Canyon Cityja, Colo. Vozila se je v spremstvu svojih dveh hčer in je dejala, da se prav nič ne počuti utrujeno po tako dolgi vožnji ter da je vživala lepoto narave vso pot.

Dva moronca prijeta.

Chicago. — Dva moronca sta bila večer tukaj prijeta in zaprta v opazovalnici. George Maranka, 36, in Vernon Poorman, 28, sta namreč obdolžena, da sta nedostojno ravnila ter izvajala male deklice v samotne kraje.

namanilo, da se morajo vsi taki karakterji v kratkem času izseliti iz mesta ali pa bodo aretirani. Hughes je menda pozabil, da bi bilo najprej treba odstraniti pogoje za kraj, pa bi tudi roparjev ne bilo.

Vesti iz Jugoslavije

Železničarski šoh v Ljubljani
Ljubljanski železničarji so bili v Mestnem domu železničarski šoh, katerega so se udeležili vse kategorije železničarske osebe. Dvorana je bila polna ogorčenega občinstva, ki je glasno pritrdjevalo izvajanjem govornikov. Kakor na shodu v Mariboru, tako so referenti tudi na shodu v Ljubljani poročali o skupnem položaju železničarjev, njihovi obrambni akciji, o intervencijah v Belgradu, o dosežkih uspešnih Saveza železničarjev Jugoslavije itd. Razume se, da so se morali govorniki dotikniti tudi grde igre meščanskih strank, zlasti pa klerikalne, s interesi in potrebami prireditelj — kar je dalo brhitemu "Slovencu" povod, da je napisal, da kar samo potrjuje, da so klerikalci ravnotako krivi, kakor tisti, sedanjega katastrofalnega stanja na železnici. "Slovenec" pravi, da se je budjet seštevjal za časa Uzunovičeve vladavine. V kateri vladbi so pa čedni klerikalci, če ne ravno v Uzunovičevi?

Razmere v kemični tovarni v Ljubljani
Tosko nam je v enem od skupnih člankov povedati vso krivico, ki jo prenaša delavstvo te tovarne. Zlasti pa od tega najprej, ko neomejeno vlada ing. Volman. Ta gospod sicer ni naš državljani, je češki državljani, toda naše sorodne krvi. Nizke plače, strupeni plini, silno prašno delo, ako pa ne moreš toliko narediti kolikor se od tebe zahtevajo, se ti odtegne polovico tvoje dnevnice za kazen. Ne pomislijo gospodje, da za to glavnino plačo, ki jo dobimo, ne moremo vsistaviti čudežev. Večno predbacivanje, da tudi rudarji ne zaslužijo več, kakor mi, je migljaj, kako kapitalisti delajo v roki, kadar kradejo in žužijo delavstvo, češ, saj je oni drugi kapitalist, še bolj nesramen kakor sem jaz. Čezurno delo se ne plačuje s 50% tudi ako se ne plačuje po kolektivni pogodbi. Delavsko sobo nam je gospod ravnatelj obljubil že davno in večkrat. Vsaki deputaciji, ki pride k njemu, obljubuje, ali zaman, obljubiti in dati je enega ravnatelja preveč. V diskusnem obratu se delavci vsistokrat zažge obleka in koža. Da se nam naj povrne ožgano kožo ne vprašamo, da pa se nam mora povrnti v smislu pogodb, obleka, to pa napravi vsaka bolj moderna tovarna, medtem ko na žalost za našo tovarno tega ne moremo dobiti. Ako se kdo prizne vprašati, se ga navadno zahrleti. Ko je bil še prejšnji ravnatelj gospod Burgar, smo vedno izdelovali fabrikate za zanko. Ako je bilo vprašanje po enem ali onem fabrikatu, se je povpraševalca takoj zadovoljilo. Sedaj temu ni tako. Zaloga nimamo nobene, ko pride večje naročilo, kakor za barve, za vpleeno kislino itd., tedaj se priganja in divja nad delavci, da naj delajo hitro, da je dela dovolj, delati se mora na akord, da se po dva šhta, razume se, da se pri tem ne ozira na državne in druge delavske predpise, ki so delo dovršeno, tedaj je prostovoljni dopust ob nedeljah in praznikih. Naše plače so sklanjalno nizke. Dnevni zaslužek 32-46 Din, to je vse kar imamo. Da bi se nas gospodje smilili, tako nevedni ne smejo biti. Pri takem podjetju, ki obratuje z milijonskimi profiti, se moralo plačati delavstvo dostojno, če ne za drugo, vsaj radi ugleda dotičnega podjetja, ako lahko ugleda dotičnega podjetja, ako lahko plačuje podjetje kemične tovarne v Celju za 15% boljše, kakor naše pri istem delu, tedaj je naloga nas delavcev, da opozorimo gospoda na njihovo dolžnost. To pa samo tedaj, ako vsi delavci branijo naše zahteve. Konstatirati moramo, da veliki del revščine, ki se prenašamo, smo je sami krivi.

Neurje s točo v Beli Krajini
Dne 18. julija je Belo Krajino obiskalo neurje. Med viharjem in nevihti se je vsula črna nad Semečim in okolice ter

napravila občutno škodo. Zlasti so oškodovani vinogradniki, ker je toča uničila ponekod več, ponekod manj, a skupno skoraj do 60 odstotkov vinskih pridelkov. Toča se je vsula tudi na Drašiči in nad Božakovim. Posebno pa je trpela Babna gora, kjer je uničenih približno 70 odstotkov pridelkov. Kmetovalci so obupani. Zadnji čas je pritiskala neznosna vročina in je suša začela uničevati letino, a zdaj, ko bi bil potreben dež, je prišla toča in oklestila posebno vinograde.

Roparski napad pri belem dnevu
Dne 18. julija se je podala gostilničarka gospa Pavla Dernovškova iz Čolnih v Zagorje, da v trgovini nakupi razne potrebščine. Ko se je zopet vračala proti domu, je na samotnem kraju med Podkrajem in Čolnami opazila v grmovju poleg ceste sumljivega moškega. Ko je Dernovškova prišla tik njega, se je mož hitro izlučil iz grmovja in jo vprašal, mar ni ona gostilničarka v Čolniah. Nič hudega slišala je gospa pritrčila tu v tem hipu je neznanec že potegnil samokres, ji ga navelj na prsi in zavpil: "Denar sem!" ... Vsa prestrašena je gospa Dernovškova izročila napadalcu denarnico, iz katere je lopov pobral 400 Din. Denarnico samo, dve papirnati kroni, ključ in robcu pa ji je vrnil z ironično pripombo: "Hvala lepa, gospa!" ... Nato se je obrnil in urno izginil v gozdu. Kmalu po tem dogodku je gospa Dernovškova srečala nekega domačina in mu opisala doživljanje in napadca ter prosila znanca, naj obvesti orožniško postajo. Orožniki so se takoj odpravili k zasledovanju, vendar navzlic marljivemu iskanju niso mogli najti sledov za drznim razbojnikom, ki se baje okrog Zagorja potika že 14 dni in je v tem času bil enkrat v Drnoškovi gostilni v Čolniah, kjer so mu celo zastopali dati jesti. Brččas je lopov videl go. Dernovškovo v Zagorju, pa je hitel pred njo proti Čolniam, kjer se je skrivil v zaselo.

Beg iz prisilne delavnice
Ravnateljstvo prisilne delavnice v Stari Gradski sporoča, da so iz tamkajšnjega zavoda potegnili trije kaznjenci, vsi trije rodovi iz Slovenije: Josip Pakiž, 30 let star iz Gradišča pri Logatcu; Josip Cvetko, 29 let star, iz Polzele v Savinjski dolini in Mihael Šerc, 43 let star, rodem iz Bežine v mariborskem okraju.

Smrtna kosa
Dne 18. jul. je po kratki bolezni umrl v Ljubljani železničar Karl Jevnikar.

ZNIŽANE CENE ZA PREVOZ-NINO MEHKEGA PREMOGA
Premogu iz Indiane in Illinoisu v Chicago so bile znižane prevozne cene po meddržavni trgovski komisiji.

Washington, D. C., 3. avg.
Včeraj je meddržavna trgovska komisija znižala prevozne stroške mehkega premoga, ki odhaja v Chicago iz Indiane in Illinoisu.

Cene za prevozno premoza
iz Danville, Ill., ter iz Clintona in drugih točk v Indiani v Chicagu so znižane od 5 do 22 centov na toni. To znižanje se mora izvršiti najkasneje do 20. oktobra.

Železnike družbe morajo tu
di odstraniti razliko v prevoznini ter zvišati jo v Kentuckyju, ker iz Kentuckyja in drugih krajev so bile cene nižje.

Pismo z Dunaja

(Izvirno Prosveti.)

Dunaj, 15. julija, 1927.

Velikanske demonstracije, kakršnih Dunaj ne pomni, se vsrjšo danes okrog dunajskega parlamenta in okoli sodnijske palače. Policija vozi strojne puške na avtomobilih in strelja na vsako ljudsko množico, kjer je zbranih več kakor sto ljudi. Ambulance vozijo ranjene kakor z bojišča, mrtvih je okoli trideset. Nič se še ne ve, kdaj se bodo množice pomirile in koliko bo še žrtve. Po mestu je vse na stavki, nobena ulična železnica ne vozi in tudi vlakci ne. Mesto je v temi, razsvetljuje ga le sodnijska palača, ki je v plamenih.

"Wiener Leben", kateri list je med stavko prenehal izhajati kakor vsi drugi, poroča o vstaji na posebnih izdajah letakov v obliki pisma. Današnji popoldanski list piše:

Ob štirih popoldne je bil položaj na ulicah še malo izpremenjen. Ljudske množice še vedno napolnjujejo Ring in glavne ulice, s katerih množice napadajo straže in demonstrirajo pred njimi.

Na Ringu je bil mir do treh popoldne in tako tudi okoli palače policijskega ravnateljstva, kjer je stala pripravljena močna posadka policije. Medtem pa je prišlo pred justično palačo, ki še vedno gori ter pred Nemškimi ljudskimi gledališčem in tako tudi v bližini parlamenta do hrupnih izgrediv, čeprav je policija opetovano izstrelila salve.

Najbolj živahni izbruhi so napočili po štirih popoldne pred parlamentom in justično palačo, kjer je policija neprestano rabila strojne puške.

Tekom popoldneva je bilo veliko število ranjenih, toda pravno število se ne da ugotoviti. Med množicami ni nikakega reda več. Večkrat so poizkusile prodreti skozi vrste policije, vzlic temu, da so krogle padale in so bili nastavljeni bajoneti. Policija je vsakokrat naval odhila in množice ugnala nazaj na stranske ulice. Ničice pa ne ve, kdaj bo zopet zavladal mir.

Uredništvo lista "Wiener Neusten Nachrichten" je bilo razdejano in iz tiskarne so množice zvalile na ceste valjarje papirja. Pri splošni bolnišnici je čakala velika množica na prihajajoče ranjence.

DELAVKE IZ JUŽNIH DRŽAV PRVIKRAT NA SESTANKU.

Sešle so se v industrijski šoli v Sweetbriarjevem učilišču. — Tu se je ustanovila poletna šola za ekonomijo in druge važne zadeve, ki se tičejo žen v industriji.

Sweetbriar, Va. — Privikrat v zgodovini Združenih držav se je zgodilo, da so prišle skupaj delavke iz južnih držav, da se razgovarjajo o skupnih industrijskih in socialnih vprašanjih. Južna poletna šola za delavke iz južnih držav je nastanjena v Sweetbriarjevem učilišču.

Ta južna šola je to, kar nudi poletna šola v Bryn Mawru za severne države z razliko, da to ni ustanova učilišča samega. Dr. Broadus Mitchell v Hopkinsove univerze bo načeloval učiteljskemu štabu in bo predaval ekonomijo. Amber Arthur iz Brookwooda in kolumbijske univerze bo podučeval angleščino, godbo in telovadbo. Zene iz južnih držav podpirajo to napravo in so nabrale potrebni denar, da so lahko najele potrebne prostore na Sweetbriarjevem učilišču za poduk in počitek delavk.

Vpisalo se je več kot dvajset delavk za šesttedenski tečaj. Večinoma so prišle iz Virginije, obeh Karolin in Tennesseeja. Delavke delajo v tekstilnih, tobačnih in krojaških tovarnah ter v delavnicah za konserviranje sadeža.

garja, ko pravi, da jih je veliko brez dela v Illinoisu in vsled tega trpi tudi veliko drugega ljudstva, ki je direktno odvisno od zaslužka premogarjev.

Šolska vzgoja v Združenih državah

Združene države trošijo več denarja za vzgojo kot druge države na svetu. Nekatere države trošijo sedveda več kot druge in federalna vlada troši razmeroma jako malo, zlasti zato, ker je le malo šol posebne vrste pod federalno upravo. Šolstvo v tej državi se je vedno smatralo kot delokrog posrednih držav, ki tvorijo Unijo. Zato nimamo v Združenih državah centraliziranega ali enoličnega šolskega sistema, kot na primer v strogo centraliziranih evropskih državah. Vsaka država si ustvarja oni šolski sistem, ki se ji zdi najboljši za njene razmere in ki odgovarja tradicijam ljudstva, katero se je naselilo v dotični državi. V načelnih potezah pa so si ti šolski sistemi dokaj slični.

Šolska vzgoja se v Ameriki deli v četrto stopnjo. V skoraj vsaki državi se šolska obveza za vse otroke razteza na prvi dve stopnji, ali vsaj na prvih deloma na drugi stopnji. Prvo stopnjo tvorijo osnovne šole (primary schools); to so prvi trije letniki ljudskošolske izobrazbe. V nje vstopa otrok, ko je šest ali sedem let star in ostane tri leta. Drugo stopnjo tvorijo takozvana "grammar school", v kateri učence ostane pet let, razun ako prekoči kak razred vsled posebne nadarjenosti. Te dve vrsti šole tvorita skupaj osemrazredno ljudsko šolo.

Po zvršetku "grammar school" oziroma osmega razreda ljudske šole more dijak vstopiti v "high school", ki je tipična ameriška srednja šola, odgovarjajoča starokrajnji gimnaziji ali realci. Ta ima navadno štiri razrede. Po "high school" prihaja seveda "college" ali vseučilišče. Dočim pa je osnovna in srednješolska izobrazba — vsaj v javnih šolah — povsem brezplačna, velja isto le v redkih slučajih, kar se tiče vseučiliščne izobrazbe. Mnoge države pa so poskrbele za vseučiliščne tečaje proti jako nizki šolnini, tako da je vseučiliščna izobrazba omogočena tudi za siromašne dijake.

Načelo brezplačne izobrazbe je le počasi prišlo do veljave v Združenih državah, ali od leta 1825 naprej se je hitro uveljavilo na vzhodu. Poprej je bila šolska vzgoja v rokah verskih organizacij in oseb, ki so vodile privatne šole za svoj dobiček.

Brez izjeme so bila vsa prva ameriška vseučilišča v rokah raznih verskih sekt. Mnoga taka vseučilišča niso več pod sektarnim kontrolo in v novih državah so vseučilišča direktno pod državno upravo. Ta nova vseučilišča so dobila svojo finančno podlago potom podelitve javnih zemljišč (land grant). Pred mnogimi leti je bil sprejet federalni zakon, ki je določal, da vsaka nova država, čim se sprejme v zvezo kot neodvisna država, mora rezervirati gotov odstotek javne zemlje za podporo šolstva v dotični državi. Ta javna zemlja je v mnogih državah zadobila s časom velikanško vrednost.

Šolska vzgoja v Ameriki ni bila nikdar monopol države. Vsaka oseba ali organizacija sme ustanoviti in upravljati šolo, kateresihodni stopinje pod gojem, da ta šola odgovarja gotovim predpisom glede poduka in kvalifikacije učiteljev.

Javne šole se večinoma vzdržujejo potom lokalnih davkov ali potom dohodkov iz podeljenih javnih zemljišč. Privatne šole se vzdržujejo potom privatnih prispevkov, ki pa so v tej državi dostikrat jako visoki. Neprestano čitamo o mnogih milijonih, ki jih je kdo prispeval ali zapustil neki univerzi. Brez teh bogatih skladov ne bi se mnoga velika vseučilišča mogla vzdrževati, kajti šolnine (tuition fees) le redkokdaj pokrivajo vse stroške.

Navadna šolska vzgoja v Ameriki se precej razlikuje od evropske. Kakor smo omenili, se šolska obveznost razteza skoraj povsod na osem razredov ljudske šole ali pravzaprav na tri leta "primary school" in pet

let "grammar school." Ljudskošolska izobrazba vseh Američanov obsega torej šolanje, ki ga daje v Evropi tamošnja ljudska šola in še zraven meščanska šola ali pa nižje razredi srednjih šol. V srednjo šolo učenec vstopa, ko je približno 14 let star. V onih oddelkih "high school", kjer se učijo latinski in grški, se učenec začneja spoznavati s klasičnimi jeziki še le, ko je 14 let star, ne pa kot desetleten otrok, kakor v Evropi. V nižjih razredih ljudske šole se otrok uči pisati, čitati in računati (apell), računatva in risanja, zgodovine Združenih držav, neke tudi nekoliko nemščine ali francoščine, angleške slovnice in nekaj znanstva. Imamo tudi ljudske šole, kjer more otrok dobiti strokovni poduk poleg splošne naobrazbe. Zlasti v velikih mestih imamo ljudske šole za mladeniče, ki se pripravljajo za delo v raznih industrijah, trgovini in razna rokodelstva.

Nekaj posebno ameriškega je organizirano sodelovanje učiteljev in staršev, ki se je začelo razvijati od l. 1900 naprej. Svrha tega sodelovanja je, da si morejo starši in učitelji izmenjavati svoje mnenje glede vzgoje otrok in posebnih problemov poedinega otroka. Organizacije, ki se s tem pečajo, se zovejo "parent-teacher associations". Poleg vzgoje se te organizacije bavijo z vprašanji zdravja, igre in hrane otrok v šoli in doma. Uspeh teh organizacij je bil tako velik, da so se razširile povsod v Združenih državah.

Uradno se je cenilo, da je prebivalstvo Združenih držav dne 1. julija, 1924, znašalo približno 112.000.000. Več kot 26 odst. izmed teh je bilo v starosti od 5 do vteveh 17 let. To skupino smemo nazivati šolsko prebivalstva. Javne šole zaposlujejo približno 761.000 učiteljskih moči in 80 odst. izmed teh so ženskega spola. Skupni trošek za javno šolstvo v Združenih državah znaša približno 1820 milijonov dolarjev na leto. — F. L. I. S.

Pet mladoletnih roparjev prijetih.

Chicago, 3. avg. — Včeraj je policija predmestja Nilas aretirala pet mladoletnih roparjev, ki so priznali nič manj kot 50 ropov izvršenih v zadnjih treh mesecih. Policiji so tudi povedali, da so pretekli teden eno svojih žrtve mučili toliko časa, da je povedala, kje ima denar. Štirje izmed roparjev, med njimi tudi šele 15-letni deček, so imeli samokrese pri sebi. Neko žrtev so trpinčili z gorčicimi cigareti, da je povedala za svoj denar. Ropali so navadno le male trgovine od kraja. Imena mladih roparjev so: John Slomka, 20, Stanley Burdingal, 18, njegov brat, 12 let star, Anton Smithkovitz, 19, in John Walczewski, 15 let star.

Pioneer. Piknik dne 14. avg. na Widmarjevem vrtu, Willow Springs, Ill.

Agitirajte za "Prosveto"!

MESTO DETROIT POSTANE MESTO ŽENSK.

Kjer so delali delavci, delajo zdaj delavke. — Če pojde tako naprej, bodo moški ostali doma, kuhali in pestovali otroke; žene bodo pa delale.

Detroit, Mich. — Avtomobilski tovarnarji so zopet "pogrnili" novo. Pri strojih, pri katerih so preje delali napol izučeni delavci, delajo zdaj delavke. Ako je delavec prejel pri takem delu petdeset do šestdeset centov na uro, jih delavka zdaj prejme do 20 ali 30 manj. To pomeni za tovarnarja od 20 do 30 centov več dobička. Ker je Detroit mesto avtomobilske industrije, se tako izpreminja v mesto žensk. Žene bodo delale v tovarnah, moške bodo pa ostali doma, kuhali, čedili stanovanje, pestovali otroke in opravljali druga hišna dela.

List "Ford Worker" prinaša poročilo o dalavcu, ki je delal za Fordovo kompanijo. Delal je tam osem let in je zaslužil na dan \$6.80. Naročila so postala bolj redka in spomladi je bil začasno odvoljen. V Detroitu se ni uveljavil socializem, kakor ni še drugje v kapitalističnem svetu. Če ne delaš, ne prejmeš mezde, če pa ne zaslužiš, pa tudi nimaš ničesar, s komur bi plačal življenske potrebščine. Tako je danes povsod v kapitalistični družbi in Detroit ni izjema. Ta delavec ni mogel dobiti dela, da preživi sebe in svoje tri otroke. Končno je pristal na prošnjo svoje žene, ako on ne more dobiti dela, naj ga skuša ona dobiti. Po iskanju dela je bila bolj srečna kot je bil on. Dobila je delo in dela pri stroju, ki vrta luknje v železo, jeklo ali vsako drugo kovino. Toda plačajo ji le trideset centov na uro. Nastavljena je bila pri tem delu, ker plačajo delavki manj kot delavcu. Ako bi ona odklonila delo, bi ga sprejela katena druga žena, katere mož tudi zamenja delo.

Take krasne razmere je ustvaril kapitalistični gospodarski sistem, s katerimi on pokazuje, da je uničevalec družinskega življenja, ne pa socializem.

"Detroit Labor News", glasilo Detroitške delavske federacije, poroča, da že dvajset let ni bilo v mestu tako velikega števila brezposelnih delavcev. Kdor je zdaj brez dela, ima prav malo izgleda, da ga dobi.

Letala še vedno treskajo na tla.

Chicago. — V torek je bila spet ena letalska nesreča v Chicagu. Frank McBrien, star 23 let in bivši filmski operator, je padel iz višine sto čevljev blizu Elgina in si zlomil obe nogi in roki ter se hudo poobil po hrbtu. Letalo, ki ga je pilotiral, je bilo staro 10 let in že vse zvezano in zakrpano. V zraku mu je odpovedal motor in stara kokija je padla v koruzo. — To je že peta letalska nesreča v Chicagu in okolici v desetih dnevih. Oblasti pripravljajo drastične navedbe za letalce in eroplane.

KMETIJSKI TAJNIK PROTI ODHODU FARMARJEV V MESTA.

Pravi, da je treba izboljšati življenske razmere na farmah in v malih farmških središčih.

East Lansing, Mich., 2. avg. — Snoči je tukaj na banketu Country Life zvezne govoril zvezni kmetijski tajnik W. M. Jardine ter urgiral merodajne faktorje v deželi, naj na vsak način dajo farmarjem vse tiste prilžnosti, ki jim jih nudijo mesta, v katerih se zadnja leta selijo farmarji v tako velikem številu.

Jardine je mnenja, da je glavni pogo, da se zastavi odhod farmarjev v mesta, le ta, da se farmarjem da prilika do večjih dohodkov, kar jim enostavno tudi izboljša njih življenski standard. Velika večina tistih farmarjev gre z družinami v mesta, da nudijo svojim otrokom in sebi mestni standard življenja.

Agrikulturni tajnik je tudi mnenja, da je vlada sama kriva za veliko selitev farmarjev v mesta, ker se premalo briga za njih dobrobit ter se na splošnem premalo briga zanje in nič ne naglašava važnega pomena, ki je za farmarje, ako ostanejo na farmah, ker veliko jih je, ki bi bili na boljšem, da ostanejo za vselej na farmah.

Policija prišla tatove na strehi.

Chicago, 3. avg. — Zgodaj danes zjutraj je policija s Sheffieldske postaje bila poklicana, da aretira celo gango roparjev, ki jih je William Weeda imel zaprte na strehi neke trgovine na 1236 George streetu.

Filipinci ne bodo trošili denarja za Wooda.

Manila. — Otočni komitej filipinske zbornice za appropriate je včeraj zavrgel zahtevo, da se povzga generalu Woodu troške za njegovo sedanje potovanje v Združene države.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije J. S. Z." so vplačala društva in socialistični klub v mesecu juniju kot sledi:

Štev. dr. in kraj.	Vnosa.
214, SNPJ, Mullan, Idaho	1.80
47, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
10, SNPJ, Rock Springs, Wyo.	1.50
50, SNPJ, Clinton, Ind.	2.50
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	4.00
477, SNPJ, Cleveland, O.	3.00
88, SNPJ, Moon Run, Pa.	6.00
177, SNPJ, Reliance, Wyo.	3.00
8, SNPJ, Cleveland, O.	12.00
245, SNPJ, Lawrence, Pa.	1.50
659, SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
333, SNPJ, Blaine, O.	1.00
86, SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
8, SNPJ, Chicago, Ill.	12.00
122, SNPJ, Aliquippa, Pa.	2.00
136, SNPJ, Cleveland, O.	2.00
428, SNPJ, Triadelphia, W. Va.	3.00
36, SNPJ, Willock, Pa.	4.50
297, SNPJ, Raton, N. Mex.	6.00
Dram. dr. "Anton Verovšek", Collinwood, O.	2.00
17, Grays Landing, Pa.	1.00
47, Springfield, Ill.	1.00
69, Herminie, Pa.	1.00
178, Latrobe, Pa.	1.00
1, Chicago, Ill.	2.50
41, Clinton, Ind.	2.50
Skupaj	\$81.80

Tajništvo J. S. Z.

SIJAJEN JESENSKI IZLET V JUGOSLAVIJO

na najhitrejšem parniku na svetu

MAURETANIA

ki odpluje iz luke do Cherbourg 27. Sept.

pod spremstvom popularnega in večšega potovalca Cunard družbe, Mr. S. Vukovitchem, ki zna dobro skrbeti za potnike, skrbeti za njih prtljago in vse njih potrebe na potu. Izvrstna postrežba družega in tretjega razreda, dobra domača kuhinja in uljudna Cunard postrežba vam bo napravila to potovanje polno užitka v družbi vaših sorjakov. Vaša prtljaga bo poslana direktno v Jugoslavijo.

Prihodni IZLET 23. Avgust 23. Spremljan po M. A. Markovcu Cunard uradnik

Zglasite se takoj pri kateremkoli Cunard agentu ali direktno pri

CUNARD LINE

140 N. Dearborn St. CHICAGO, ILL.

Kako je Fince iskal albanskih bratov

(Času primeren spomin.)

To je bilo v veseljem predpustu leta 1913. Kaj bi ne bil vesel predpust. Od jeseni do božiča smo bili natepli na Balkanu. Turke — oziroma Srbi so jih natepli — tako, da so stali pri slavni Čataldži, nekaj kilometrov od Carigrada; sklenjeno je bilo premirje, Grčija je stražila morake ožine, Bolgari so oblegali Jedrenje, Črnogorci so stali pri Skadru, Srbi pa so šli preko Albanije na Drač pozdravit svoje morje. Takrat se je pojavilo v Evropi albansko vprašanje. V nemških, posebno avstrijskih listih je zavela močna albanska sapa, ki je prorokovala nove viharje zaradi albanske nezavisnosti. Iša Boljetinac in Esad-paša sta postala junaka dneva in celo v modi so se pojavile bele albanske čepice. Bivši kozji pastirji, roparji in razbojniki so mahoma postali kulturni narod, ki ima pravico do popolne samostojnosti samo v znak visokega spoštovanja naj bi prišla vaa Albanija pod nemško-avstrijski protektorat. Zvesta zaveznica Italija se je sicer zaradi teka protektorata nekam kisló držala, ker, ker je trdila,

da je italijanska kultura bolj stara in za Albanijo bolj primerna od nemško-avstrijske. Mi smo imeli o tem svoje mnenje in smo zbijali v "Dnevnu" na ta račun svoje šale, valed česar smo prišli večkrat v nasprotje s resnim gospodom državnim pravnikom, ki nas je po ukazu od zgoraj morljivo konfisciral. Tako smo imeli tisto leto res pravi albanski predpust.

Nekega dne je nekdo potkal na vrata in vstopil je človek majhne postave, v slabi obleki, z legitimacijo v roki. Ogledoval se je nekaj časa po redakciji, potem začel govoriti po rusko. Govoril je brez šumnikov, kar je dajalo njegovi ručini nekam komičen značaj. "Ja cital sto vi pišete tože o Albaniji," bi se reklo pravilno: "Ja cital što vi pišete tože o Albaniji" (t. j. jaz sem čital, da pišete tudi o Albaniji). Ko se nam je predstavil kot žurnalista, ni v nas zbudil nikakega posebnega zanimanja, ker smo imeli že precej izkušnjaj s takimi "potujočimi žurnalisti," ki navadno niti žurnalisti niso bili. Tudi smo vedeli, da moramo biti precej oprezní, ker smo se proti volji avstrijskih diplomatov zavzemali za zmago Slovanstva na Balkanu. Toda naš novi znanec se je izkazal s pravilno francosko legiti-

macijo kot član mednarodne novinarske zveze in ker ga je jezik razodeval, da je pošten, smo se spustili z njim razgovor.

Bil je finaki žurnalista. Pripovedoval nam je, da je bil poslan kot poročevalec finških listov na balkansko bojišče, da je bil pri Kumanovem in v Skoplju, da si je šel potem iskat svojih bratov v Albanijo. Moram reči, da smo takrat zelo študirali balkanski zemljevid in balkansko zgodovino. Oboje nam je bilo skoraj popolnoma neznan. Posebno Albanija, ki je bila takrat prav tako, kakor te dni, postala središče evropske pozornosti, nam je bila neznana dežela. Mislili smo, da je to ostanek starih ilirov in da nimajo nikakih bratov v Evropi. Finaki žurnalista nam je odkril popolnoma nove svetove. Bil je poslan v Albanijo da preišče, ali in koliko je albaničina sorodna s finščino in kako bi se dala ustvariti v Evropi nova trozveza od Severnega ledenega do južnega Jadranskega morja; v to trozvezo bi spadali Finci, Mađžari in Albanci. Pogledali smo zemljevid in smo videli, da bi ta zveza takorekó imela svoj pomen in bi ločila vzhodno od zahodne Evrope. Dasi je bila ta zveza po naših mislih zelo smešna in za vselej nemogoča, se nam je vendar sdel spoštovanja vreden

človek, ki je z dajnega severa prišel na jug iskat svojih bratov. Govoril nam je z vso resnostjo o jezikovnem in plemenitem sorodstvu t. zv. uralo-finskih narodov, ki so bili že od nekdaj naseljeni v Evropi in so jih potem deloma Slovani, deloma drugi narodi potujčili. Zdal je torej albansko vprašanje dobilo zopet novo lice; to ni ostanek nekega naroda v najbolj zanemarjenem kotu Evrope, to je del drugih sorodnih kulturnih narodov, med katerimi so Finci gotovo najkulturnejši; saj so dosegli celo v carski Rusiji s svojo vztrajnostjo popolno avtonomijo in glede treznosti so izkazovali največje uspehe v Evropi, tako da so bili vkljub svojim lepim jezerom, ki jih je polna njihova domovina, najbolj suha dežela v Evropi, skoraj še bolj, nego je sedanja Amerika.

Radovedni smo bili torej, kakšne uspehe je dosegel naš gost v Albaniji.

Ker je bilo že poldne, smo ga povabili na obed k Novemu svetu. Izkazalo pa se je, da je naš gost popolnoma — brez denarja — albanski besedje, so ga bili namreč prav lahko sprejeli. Dočim jim je on pripadal bratako ljubezen s severa, so ga oni tam neke na jugu popolnoma oropali in rešili si je komaj golo življenje. Za spomin pa je prinesel s seboj albanske uši. Pri obedu se je izkazalo, da je naš gost kot pravi Fince popoln abstinent, da pa je sicer do mozga poštenjak, ki gleda na evropska vprašanja s svojega finakega vidika; to je bilo za nas, ki smo takrat začeli reševati tudi našo vnanjo politiko, važno in poučno. Zdelo se nam je primereno, da ga informiramo o našem slovenskem in jugoslovenskem vprašanju, kar ga je vidno zelo zanimalo, ker se je vse to dotikalo tudi albanskega vprašanja. Vkljub neprijaznemu sprejemu v Albaniji se ni prav nič jezil na svoje "brate", češ da so taki dogodki mogoči tudi v drugih kulturnih deželah.

Po obedu smo odšli v kavarno "Evropo". Imeli smo tam svoj stalni kot, a naši znanci so se začeli nekako sumljivo umikati od zanimivega gosta. Vzrok so bile albanske uši. Ker nam je bilo do tega, da bi tuji žurnalista odnesel od nas najboljšje dojme o naši gostoljubnosti, smo naredili popoldne kratek proces, nabrali smo doma čiste spodnje in vrhne obleke in smo ga poslali v mestno kopel, da se okopije in preobleče — vso njegovo obleko pa smo mu svetovali, naj svede v svedenji in vrže v Ljubljano. Tako se je tudi zgodilo in potem je hodil še nekaj dni po Ljubljani v naši dolgi salonski suknji, ki mu je segala skoraj do pete, zakaj znano je, da so vsi Finci majhne postave.

Čakal je albanskega kongresa v Trstu, ki je imel biti najzabavnejši dogodek tistega političnega predpusta, in pa denarja od doma, ki je v nekaj dneh tudi v resnici dospel. Naravno je, da smo, o albanskem kongresu mnogo govorili, dasi pri tem nismo smeli ohraniti tiste resnosti, kakor naš gost, ki je smatral ta kongres za valno merilo evropskega ravnotanja. Pozneje se je izkazalo, da je imel on prav.

Kongresa pa ni bilo. Naš zanimivi gost se je od nas poslovil poln hvalečnosti, da smo mu pomagali iz stiske, v katero so ga bili spravili njegovi bratje Albanci, in se je odpeljal v Trst. Tam je čakal nekaj dni in potem se je vrnil dokaj razočaran. Najzanimivejša prireditev našega vsega predpusta se je ponesrečila. Šlo je prav tako za neodvisnost Albanije, kakor sedaj. Celó naš optimistični gost je obupal nad njo in se je odpeljal domov, od koder smo potem prejeli finški list, v katerem je popisal izkušnje in dojme, ki jih je bil nabral v Albaniji in pri nas. Bog ve, kje je zdaj tisti list — odnesla ga je vihra svetovne vojne — a zanimivo bi bilo primerjati, kako se komedija ponavlja... Kaj se je zgodilo potem, je itak znano: s pomočjo srbskih topov je padlo marca meseca Jedrenje in s istimi topovi so Črnogorci o sv. Jurju zavzeli Skader. Bal-

kanaka vojna je bila končana in Srbi so morali pustiti Albanijo. Avstrija je šla reševati njeno samostojnost in je pri tem sama razpadla. Finsko-madžarsko-albanske trozveze ni bilo: Albanija je ostala kakor svinga ob roveju Evrope — gledala je s temnimi očmi akosi svetovno vojno in uničila mnogo ljudi, ki so hoteli rešiti njeno vprašanja. In zdaj se ji bliža nov junak, ki misli, da ga bo rešil. Bomo videli.

Dr. I. L.

V NAJEM SE ODDA
stanovanje za štiri samce, opremljene sobe z vsem potrebnim, notri je tudi kopalnica in peč za kuhati. Odda se s hrano ali brez hrane kakor kdo hoče. Oglasite se pri lastniku na: 1323 So. Maple Ave., Berwyn, Ill. (Adv.)

"RAVNO TO KAR STE ISKALI"

Mi vam nudimo:—
Novo 6 sobno iz opeke zidano hišo.

Novo šest sobno leseno hišo, ravnotako dovršeno.

Ako imate prazno loto jo vzamemo pri nakupu v zameno.

Pišite na naslov: "Kontraktor", P. O. Box 406, Warren, Ohio. (Adv.)

NAZNANILO
Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopilih, črtanih in izobčenih članov naznaniti upravnštvu Prosveta, da so lahko točno vredni imenik za pošiljanje lista Prosveta.

Imena in naslove, katere pošiljate glavnemu tajniku ostanejo tam v arhivu in jih upravnštvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošiljate na nalašč zato pripravljenih listinah vse naslove upravnštvu Prosveta posebej. Upravnštvo uljudno apelira, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. Philip Godina, upravitelj.

Dve darili
za nove naročnike

Kdor se potruži v sedanjí kampanji in dobi osem pošiljnih ali štiri celoletne naročnine za dnevnik "Prosveto" in pošlje celo vrsto upravnštvu, dobi krasno samonapejno pisalno pero

in
avtomatični svinčnik
s lepim zlatim znakom S. N. P. J.

**POJASNILNO DRUŠTVENIM
TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM
RAZNIH NAZNANIL.**

Kadar pošiljate listu Prosveta, kakoršnakoli naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej pošiljate v pamti, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za član in za nečlane. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno članikarsko vest, tud v takem slučaju ne za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Isto tako velja za vse druga naznanila če se koga tiče, izpitne ponudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kotikokrat naj se isti priobči in da bodete zanj plačali. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklep konvencije, da se potem ravnamo vsi, društva, člani, naročniki in upravnštvo lista. Prosim, da to upoštevate in se potem ravnate. — Philip Godina upravitelj.

Agitirajte za "Prosveto"

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Julija 31-27) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov. Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.80 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za člana \$6.50.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov: Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

**UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"**
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

All ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

DON CORREA

G. Keller.—Dr. Jela Glonar.

(Dalje.)

Anachingo je bil med posvetovanji enkrat vprašan, tako mimogrede, kakor pač uljudno vprašujemo o kakem daru darovalca, katerega rodu je sužnja in odkod jo je dobila. Bil je toliko previden, da je vprašan tako, kakor izprašuje kak deček, s kakšno robo naj krmi kakega redkega tujega ptička, ki smo mu ga podarili, ali s črvi ali z zrni in tako naprej. Anachingo mu je rekla, da prihaja od solnčnega vzhoda, najbrže iz kakga uničenega naroda, da je prišla s svojo materjo, deloma ugrabljena, deloma kupljena preko cele zemlje do zapada. Dobila jo je kot desetletnega otroka in jo je imela ves čas pri sebi; zdaj bo kakih sedemdeset let stara; tkati zna bele in rdeče tkanine, sicer pa je še precej nevedna in neumna, ker je bila vedno samo v ženskih rokah. Najbolj pripravlja bo za službo pri njegovi ženi ali kneginji, ki ji jo lahko pokloni; ta roba je namreč res že postala nekam redka. Če pa jo hoče ohraniti pri sebi, jo naj le dresira z bičem, če bo preveč topoglavja. Prav po modi je dosedaj res še niso priredili; niso ji še izdri zob, ne še taturali lice in potegnili obroča skozi nos; za vse to je sedaj baš prišel čas.

Uljudno, toda brez posebnega povdarka, kakor je pač bilo primerno za tako neznanco reč, se je Don Correa zahvalil dami za njene nasvete in se začel z njo zopet pogovarjati o državnih poslih.

V Loandi so mu s tem, kar so bili med tem lahko izvedeli od sužnje, potrdili vse podatke Anachinge. Nejasno se je spominjala, da je kot majhen otrok videla kamenite hiše ob neki vodi in velik hrum in dim in da je potem ob neki matere prešla črez daljne kraje, dokler ni sestra angolskega kralja obeh kupila. Jasneje se je spominjala poznejših dogodkov, kako je Anachinga trdo ravnala z njeno materjo in da je zgodaj umrla. Sicer ni vedela povedati drugega, ko da ji je ime Zambo.

Prvo, kar je admiral sedaj storil, je bilo, da jo je dal krstiti; v ta namen je priredil majhno avečanost, ne da bi o tem komu kaj povedal. Cerkev je bila okrašena s palmovimi vejicami in cvetjem, pod pretvezo, da treba praznovati to prvo zmago nad kraljestvom, ki ga je treba šele podvreči, in oltar je kar žarel od sveč. Ducat jezuitov je med slovesno mašo pelo in muziciralo kakor sto slavčkov, trinajsti pa je vezal pobožno pridigo, v kateri je razlagal, da je Zambo zadnja potomka modre kraljice iz Sabe in da je šele sedaj dosegla ono odrešenje, ki ga je njena čudna prednica v starem testamentu pri Judih zaman iskala.

Sam Don Correa je bil boter pri krstu in najplemenitejša dama v Loandi botra, ko so opravljali svete obrede in krstili Zambo na ime Marije. Vse je prenašala s krotko udanostjo, ne da bi premeškala ustnice; šele ko je bil krst končan in so jo peljali pred oltar, da bi se še posebe poklonila svoji patroni in sklonila koleno pred njo, je boječe uprla svoje oči v leseni kipec Marije, ki je bil, ko so bili neverni Holandci pregnani, na novo preslikan, imel na novo pozlačeno krono, obraz pa tako močno zlikan, da se je svetil kakor zrcalo in da se je v levem licu videl nasek Jezusčka, ki se je tičal k njemu. Ker pa je bilo lice okroglo vzbočeno, se je videl nasek tako povečan v njem, da je Zambo mislila, da je v tej stekleni ženi kak mož, ki sili z nosom ven; ker se ni nikdar videla enake podobe, se ji je vse skupaj zdelo živla čarovnika, tako da se je močno zbal. Trepetaje ose je vzravnila po koncu in skušala pobegniti. Ker pa v gneči ni bilo nobenega iz-

hoda, se je zatekla k Correi, v katerem je videla svojega varha in je pokazala z roko na svetlo pozlačeno gospo, v kateri čepi duh, ki je večji ko ona. Vsi so rinili bliže, da bi videli in čuli, kaj se je zgodilo z novo kristjano in drug je razlagal drugemu, kaj je rekla.

Namkrat se je začel močan glas nekega duhovnika, ki je zaklical: "Čudež! Čudež! Velik blagor se je zgodil! Gospod se je naselil v svojo zemsko bivaljšče, v svojo ljubko lopico in letno utico. Videti hoče prvo poganko, ki smo jo tukaj krstili."

Vse je srlo s topimi očmi na oltar, kamor je pokazala Zambo in kmalu se je oglašil ta, in za njim drugi: "Tudi jaz vidim" in "Tudi jaz" — ne da bi kdo vedel, kaj se pravi prav vidi. Jesuiti so si prvi opomogli, porabili so ugodno priliko in so vse to potlačili z mogočnim "Tedeum" ki ga je zaupa lvsu cerkev. Potem so zgrabili novo kristjano in jo s križi in zastavami vodili po cerkvi in okoli nje, pri tem pa mahali s kadilnicami in neprestano popevali svoj "Ora pro nobis". Vedno več ljudi se je nabralo okoli nje, tako da so jo kmalu odtrgali od njenega zaščitnika; vlačili so jo celo po cestah in hišah, da bi si čila za pobožen zgled.

Nazadnje jo je Don Correa vendar šel iskat in jo je vzel iz velike gruč ljudi, kjer jo je navdajal očitno le sam strah in groza, ker nikakor ni vedela, kaj vse to pomeni in je začela že verjeti, da jo bodo oni mali svetli ženičci izrtovali, to je: umorili; med zamorci je namreč videla, da so ljudi, ki so bili določeni za žrtve, na enak način vodili okrog. Zato se je trdno oklenila Correa, kakor hitro jo je našel in je prišel za roko. Jezuiti pa s svojega plena niso hoteli kar tako dati iz rok, ker so trdili, da je treba Zambo, sedanjo Marijo, posvetiti nebesom in jo ohraniti v varstvu cerkve. Mogočni admiral je zaklical, da bo že vse sam poskrbel; sedaj pa da je Zambo še njegova last in boter ji je, tako da jo mora povabiti na majhno pojedino in ji pokloniti nekaj daril. Vkljub temu je množica aše nekaj godrnjala in se upirala, ker ni hotela dati tega čudeža iz rok, tako da se je moral Don Correa zelo odločno postaviti, da je rešil preplašeno bitje. Paž jo je moral spremljati, on pa ji je sledil z nekoliko svojimi vojščaki. Tako so se podali v malo vilo, v kateri je bival, kadar je bil v Loandi; botra je s svojim spremstvom bila že tam, ker je še prej pobegnila iz gneče in ne ravno velika družba je sedla k mizi, potem ko so navzoče ženske nekoliko uredile obleko nove kristjane, ki je v procesiji prišla v nered.

Zambo je sedela med botro in svojo dosedanje gospodinjico. Nosila je bel pajčolan in venec iz mirt in rdečih rož, kar je nenavadno ljubko pristojalo njenemu svetlorjavemu obrazu in vratu s zlato veržico.

Don Correa, ki ji je sedel nasproti, se je moral nekoliko premagovati, da je ni preveč pogosto pogledal, ne samo zaradi navzočih gospa, ampak tudi zaradi duhovnika, ki jo je krstil in je bil tudi navzoč. Dasi je bila rjava Marija že nekoliko vajena evropske mize, vendar ni mogla jesti; vse, kar se je bilo doslej z njo zgodilo, ji je preveč stiskalo srce. Res je bila prepričana, da ni sedaj za njo nobene nevarnosti več, in dasi ni razumela pomenka pri obedu, je vendar čutila, da govorijo prijazno o nji; toda njen novi položaj, okolica in bodočnost, vse to ji je bilo tako popolnoma tuje in neznano, da je otrplost njene duše prihajala prej večja ko manjša. Šele ko je Don Correa lastnorčno napolnil krožnik s sladkim sadjem in portugalskimi sladkarijami in ga postavil pred njo, je začela ubogljivo in spoštljivo zobati in je krožnik lepo spraznila. "Glejte no," so rekli gospe, "kako lepo uboga dobrega gospoda!" Res, Vaša Milost, dosegli ste popolno zmago!"

(Dalje prihajajo.)

Kampanja za dnevnik

Vsi aktivni člani S. N. P. J. naj gredo na agitacijo! Dnevnik mora imeti preko 10,000 naročnikov še to leto. Agitatorje, ki bodo delavni, čakajo lepe knjižne nagrade.

Kampanja za nove naročnike na dnevnik "Prosveto" se odpre 15. februarja 1927 in se zaključí 15. novembra 1927.

Vsako, ki se naroči na dnevnik "Prosveto" in ki doslej še ni bil naročnik, bodini za pol leta ali za celo leto, ali če stari naročnik pošlje dve ali več naročin NOVIM NAROČNIKOV, je deležen nagrade v knjigah iz zaloge Književne Matice S. N. P. J.

Pogoj za nagrado je NOV NAROČNIK in vsako mora poslati celotno naročnino brez vsakega odbitka poštnine ali provizije upravnštvu "Prosveto". V tej kampanji ni dovoljena nobena previzija. Kdor si vzame provizijo, ne dobi nagrade.

Za eno polletno naročnino na dnevnik je pošiljatelj deležen knjige "Jimmie Higgins," ki je vredna \$1.00. Za eno celoletno naročnino je pošiljatelj deležen "Slovensko-angelske slovnice," vredne \$2.00, ali pa drugih knjig iz zaloge Književne Matice v vrednosti \$2.00.

Za dve celoletni naročnini dobi pošiljatelj knjigo "Ameriški Slovenci," vredne \$5.00, ali pa drugih knjig iz zaloge Književne Matice v vrednosti \$5.00.

Bratje in sestre S. N. P. J., kakor tudi drugi rojaki in rojakinje, ki se nimate naročiti na dnevnik "Prosveto," sedaj se vam nudi ugodna priložnost, da si za majhno vnetico nabavite dober list in poleg tega dobite še dobro knjigo ZASTONJ!

Podarite se s naročbo! Pošljite naročnino še danes! Naročnina "Prosveto" za eno leto je \$6.00, za pol leta \$3.00. (Za Chicago in Cicero je \$7.50, člani plačajo \$6.50, za Evropo pa \$9.00.) Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.80 za celo leto ali \$2.40 za pol leta, ker člani plačajo pri anasmentu \$1.20 na leto za tednik.

Mladinski List stane za eno leto \$1.20.

Vse plačila in denar pošljite na naslov: Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.